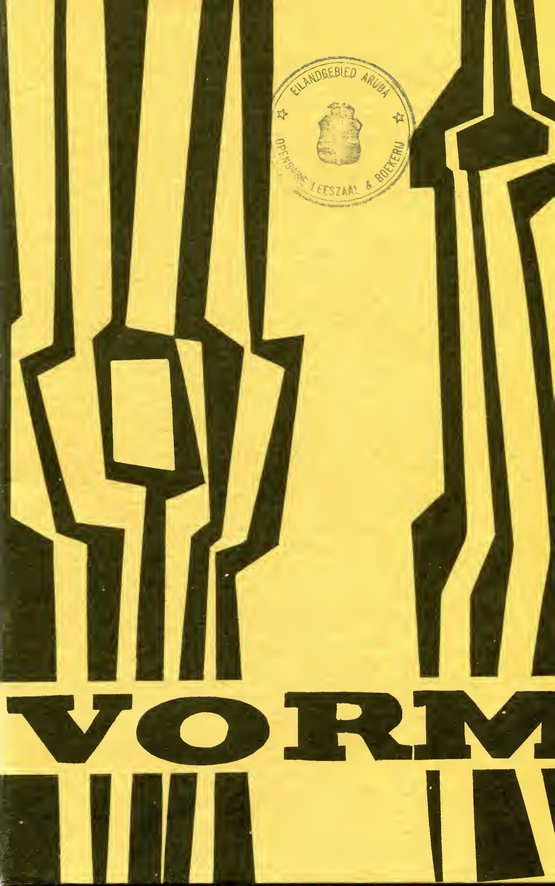

VORM

**UITGAVE VAN DE VAKBOND LEERKRACHTEN ARUBA**

JAARGANG 3 NUMMER 3 MAART 1972




## *Van de Redactie*



Zoals reeds in het vorige nummer aangekondigd is het hoofdthema van het voor u liggende nummer de Antillianisering van ons onderwijs.

Van vele kanten mocht de heer Helsen medewerking ondervinden bij zijn vraag: „Wat houdt voor u Antillianisering van ons onderwijs in?"

Over dit onderwerp vindt u in dit blad een artikel van de hand van inspecteur Rosenstand, de heer van Roosmalen en de Antilliaanse collega's van het La Salle-college, terwijl de heer Helsen zelf een samenvatting van een en ander geeft, alsmede van wat hem verder over deze zaak ter ore kwam.

De redactie heeft voor u ook nog een korte samenvatting gemaakt van de plannen van het Departement van Onderwijs, zoals die middels het Informatieblad nr. 1 aan alle hoofden van scholen zijn toegestuurd in augustus 1971. Wij maakten deze samenvatting omdat deze plannen zo aansluiten bij ons thema Antillianisering. En omdat wij deze plannen nog graag weer eens in de aandacht wilden plaatsen.

Verder vindt u in dit blad een nagekomen artikel over handenarbeid op de basisschool. Dit artikel had eigenlijk in het januarinummer geplaatst moeten worden, máar kwam pas dezer dagen in ons bezit, en wij wilden het u niet aandoen dat u twee maanden uw lijfblad zoudt moeten missen, zodat — wellicht tot uw verwondering — in het januarinummer het basisonderwijs ontbrak.

De redactie spreekt de hoop uit dat de verschillende artikelen over de Antillianisering van ons onderwijs bij u allen heel veel reacties mogen opwekken en dat wij daar d.m.v. een artikel van uw hand — waarom moet een ander het altijd doen? — in ons blad de neerslag van mogen ondervinden. U krijgt er extra lang tijd voor n.l. uw reacties hoeven pas 21 april in ons bezit te zijn omdat wij dan het meinummer willen besteden aan uw reacties en nader in zullen gaan op de Antillianisering. Het aprilnummer zal speciaal in het teken staan van de zaakvakken. Uiteraard zijn uw artikelen over de zaakvakken ook van harte welkom. Meent u dus uw collega's van dienst te kunnen zijn met uw speciale kijk op die materie, laat dan eens iets van u horen, maar denkt u dan wel aan de inzendtermijn.

Hoofdredacteur •

**Kopy voor het aprilnummer vóór 24 maart bij het redactieadres.**

## *Van het Hoofdbestuur*



• In de in het vorige nummer van Vorm geplaatste uitnodiging voor de a.s. ledenvergadering is een fout geslopen. De gezellige avond begint pas om 9 uur, vermeld was 8.30, zodat u van 7 tot 9 uur van hapjes en borrel kunt genieten.

• Om misverstanden te voorkomen het volgende: Als een onderwijzer lid is van de VLA, is zijn echtgenote, ook bij het onderwijs werkzaam zijnde, **niet** automatisch lid. Wanneer zij wel lid is (of wordt) kan zij bij het hoofdbestuur een verzoek indienen om ontheffing van de bijdrage voor „Vorm". In dat geval wordt dus alleen aan de echtgenoot „Vorm" verstrekt, waardoor dan een korting van f. 10,— op het lidmaatschap kan worden verleend.

• Het hoofdbestuur heeft zich in een schrijven tot de Minister van Volksgezondheid gericht om haar te verzoeken spoed te zetten achter de vestiging van een psychologische dienst op Aruba, dit o.m. in verband met het testen en plaatsen van leerlingen op verschillende typen scholen.

# OPROEP

Het hoofdbestuur van de Vakbond Leerkrachten Aruba nodigt hierbij alle leden uit tot het bijwonen van de Algemene Ledenvergadering te houden op vrijdag 24 maart 1972 in het Cultureel Centrum Aruba.

**AGENDA**

16.00 uur: Huishoudelijke Vergadering

1. Opening
2. Mededelingen
3. Notulen
4. Correspondentie
5. Jaarverslag secretaris
6. a. Verslag Kascommissie 1971
   b. Jaarverslag penningmeester
   c. Begroting 1972
   d. Benoeming Kascommissie 1972
7. Verslag redactie en vaststelling reglement
8. Kandidaatsstelling
9. Bestuursverkiezing
10. PAUZE
11. Huishoudelijk reglement
12. Rondvraag
13. Sluiting huishoudelijke vergadering

19.00 - 21.00 uur: Borrel en hapjes
21.00 uur: Gezellige avond met optreden o.a. van het Cabaret van Colegio Arubano.

ad punt 8 en 9 van de agenda: de heren P. E. Croes en B. Coffie zijn statutair aftredend. De heer P. E. Croes stelt zich herkiesbaar.
De leden kunnen tot vlak voor de verkiezing kandidaten stellen. Iedere kandidaatsstelling moet ondersteund worden door minstens 5 leden van de VLA.

Het hoofdbestuur

- Aan het B.C. van Aruba heeft het hoofdbestuur een verzoek gericht te komen tot een zwangerschapsregeling voor de gehuwde onderwijzeressen, die nog steeds een opmerkelijk groot aandeel in het onderwijs verzorgen. Afschriften gingen naar alle schoolbesturen. Deze kwestie wordt ook een apart agendapunt in het G.O.O.P. bij de salarisbesprekingen.

- N.a.v. verschillende vragen aan het hoofdbestuur i.v.m. kostwinnersvergoeding e.d. gaat de R.P.C. een en ander bestuderen, waarna het B.C. over deze kwestie wordt aangeschreven.
- Nogmaals: $ 440,— in het hoogseizoen en $ 390,— in het laagseizoen als reisvergoeding bij repatriëring naar Nederland zijnde de prijs van een enkele reis Aruba-Amsterdam economy-class. (In tegenstelling tot andere berichten).
- De heer H. Oplaat, afgevaardigde van de basissektie in het hoofdbestuur, is, als secretaris van het G.O.O.P., de heer I. van Kraay opgevolgd.
- Het G.O.O.P. is op 17 februari weer geopend. In de eerste bespreking is de **vergoeding extra lestijden onderwijzend personeel** (de nieuwe term voor overuren) aan de orde geweest. Bij de tweede bespreking is het VLA-salarisontwerp met de gemachtigden opgenomen en toegelicht.
- Bij Dr. J. Hartog van de Openbare Leeszaal ligt een assortiment schoolboeken van Wolters-Noordhoff voor iedereen ter inzage.
- De brochurecommissie is bezig de vorig jaar samengestelde brochure te herzien. Als er leden zijn, die suggesties hebben in deze, dan graag even doorgeven aan mevr. T. van Steen-Jansen, Rooi Santo 25, vóór 25 maart a.s.
- Heeft u al uw bijdrage geleverd aan de onkosten van het „hapjes- en borreluurtje" op de algemene ledenvergadering op 24 maart a.s.? Bij de contactpersoon op uw school kunt u terecht met uw f. 2,50.




## *Van de Sekties*

**Sektie B.O.**

**Algemene ledenvergadering van de sektie basis onderwijs**

De vergadering was uitgeschreven voor 31 januari 1972 om 8 uur 's avonds, maar na een half uur wachten waren er pas 28 aanwezigen: alle bestuursleden en 21 gewone leden.

Na onderling overleg werd besloten de vergadering toch te laten doorgaan, zij het dan bij wijze van verdaagde vergadering.

Uit het verslag én van de sekretaris én van de kascommissie springt naar voren dat het innen van de contributie van de niet-automatische betalers niet vlot verloopt. Verder is het opmaken van de ledenlijst een moeilijk geval temeer daar het verenigingsjaar en het schooljaar niet samenvallen. In het komende jaar zullen beide zaken anders moeten worden aangepakt. Voorstellen hiertoe zijn reeds bij het hoofdbestuur ingediend.

Het verslag van de penningmeesteresse geeft een batig saldo aan. Naar aanleiding hiervan kwamen in de rondvraag voorstellen om ook aan nobele doeleinden geld te besteden.

De kascommissie vond de bescheiden van de penningmeesteresse in orde, maar het innen van de contributie zoals dat in het afgelopen jaar moest gebeuren is voor haar een onmogelijke taak. De commissie stelde dan ook een nieuw plan voor, dat alle aandacht van het bestuur zal krijgen.

Het bestuur wil meer vertegenwoordigers van onze sectie in het hoofdbestuur en wil ook met behulp van de leden iemand van de sektie basis onderwijs in het dagelijks bestuur van het hoofdbestuur krijgen.

Evenals vorig jaar verliep de kandidatenwerving moeizaam. Toch slaagde de vergadering er in het nodige aantal kandidaten bij elkaar te krijgen. Het bestuur ziet er voor 1972 als volgt uit:

| | |
|---|---|
| Voorzitter: | R. N. Tjin Kam Yet |
| 1e sekretaris: | Fr. Theodorus |
| 2e sekretaris: | A. Rasmijn |
| 1e penningmeester(esse): | I. Emers |
| 2e penningmeester: | T. M. Croes |
| Vertegenwoordiger in het hoofdbestuur: | H. Oplaat en C. Betram |
| Commissarissen: | Fr. Alexius en J. Wieringa |

De vergadering werd ook bijgewoond door de vertegenwoordiger van het hoofdbestuur, de heer J. Kuiper, terwijl op het eind van de vergadering de penningmeester van het hoofdbestuur binnenkwam, die tegelijkertijd enige geruststelling beloofde in verband met het innen van de contributie in het komende jaar.

Fr. Theodorus •

**Sektie N.O.**

Onder voorbehoud van toestemming van de Inspectie is de sektie N.O. voornemens op donderdag 23 maart a.s. een onderwijsdag voor alle leerkrachten bij het Huishoudonderwijs te organiseren.

Deze dag zal een bezinning op de plaats van de techniek in onze samenleving beogen en een nadere kennismaking zijn met het technisch onderwijs op Aruba.

Daartoe zijn de heren Groters en Dorsman bereid gevonden over deze kwestie van gedachten te wisselen en hebben zij gastvrijheid op hun scholen aangeboden.

Het programma zal als alles rond is aan alle leerkrachten bij het Huishoudonderwijs worden toegezonden.

Sektiebestuur N.O. •

## *Van de Inspektie*

**Richtlijnen behorende bij het programma L.O.-Papiaments**

1. a. Het ligt hier in de bedoeling de kandidaat de principen van de verschillende onderdelen der algemene linguistiek bij te brengen, alsmede vertrouwd te maken met de bestaande terminologie op dat gebied. De creoolse taalkundestudie beoogt de kandidaat de kenmerken en de geschiedenis van de zogeheten creoolse talen bij te brengen.

   b. Hier moeten de karakteristieken van het klanksysteem van het Papiaments uitgelegd worden. Het is noodzakelijk om ook ruim aandacht te besteden aan de orthografie. De moderne spraakkunst moet ook inhouden de studie van een normatieve grammatica ten behoeve van het onderwijs. De dialectologie is bedoeld om de regionale (ook interinsulaire) verschillen te releveren, voor zover hierover studies zijn verschenen.

2. b. Het aantal werken mag hoog lijken in verhouding tot de vooralsnog geringe keuzemogelijkheid op dit terrein, maar met het oog op het peil in de toekomst moet het zeker gehandhaafd blijven. Op de overgelegde literatuurlijst moeten de proza- en poëziewerken ongeveer gelijkelijk verdeeld zijn.

3. a. Het is de bedoeling de algemene methodiek en didactiek op het gebied van taalonderwijs te behandelen. De aandacht dient zich ook te richten op de recente verworvenheden op het terrein van taalonderwijs in het algemeen. De hoofdstukken uit „Leerplan en Leidraad", die betrekking hebben op het moedertaalonderwijs worden de kandidaten ten zeerste aanbevolen.

   b. Te bespreken de voor- en nadelen van de reeds verschenen grammatica's.

   c. Het is van belang dat de kandidaat wordt geconfronteerd met de invloed welke het Papiaments en het Nederlands op elkaar uitoefenen en vooral welke daarvan de gevolgen zijn voor het onderwijs. Tevens moeten de problemen rond de twee- of meertaligheid bij het volgen van onderwijs belicht worden.

**Algemene opmerkingen**

1. De eisen mogen hoog lijken in verhouding tot de bestaande situatie op het gebied van de studie van het Papiaments. Dit mag echter niet leiden tot het afgeven van certificaten die recht verlenen tot lesgeven maar die inhoudelijk nietszeggend zijn.

2. Voor vele onderdelen van het programma is geen of weinig literatuur voorhanden. In dit tekort moeten de docenten zelf voorzien door het samenstellen van materiaal. Hopelijk leidt deze situatie tot het stimuleren van overheidswege van de wetenschappelijke studie van het Papiaments.

Met name moeten er studies gemaakt worden van:

a. het klanksysteem van Papiaments. Het hiervoor benodigde materiaal (samples van de hedendaagse uitspraak in de verschillende lagen van de Antilliaanse bevolking moeten nog verzameld worden om pas daarna aan een studie onderworpen te kunnen worden).
   Indien dan nog geen officiële orthografie is aangenomen kan dat materiaal alsnog dienen om een wetenschappelijk verantwoorde spelling voor te stellen.
b. Er bestaan grammatica's die nog geschoeid zijn op een 19e eeuwse leest. Een analyse van het papiaments volgens de principes die voortgekomen zijn uit de ontdekkingen van de laatste 30 jaar in de taalkunde is nog niet ondernomen. Dit houdt dus in, dat er geen enkele spraakkunst geschreven is die kan dienen als leidraad voor een normatieve grammatica ten behoeve van het onderwijs.
c. Tot op heden is er bij beschouwingen over het Papiaments aangenomen, dat de regionale verschillen (dus ook interinsulaire) uitsluitend betrekking hebben op de woordenschat. In realiteit is nooit een poging ondernomen om te toetsen of er ook andere meer pertinente divergenties bestaan zoals b.v. in de syntaxis.
d. Overzichten van de literatuurgeschiedenis zijn wel verschenen maar zijn niet meer geworden dan een soms lang artikel over enkele auteurs of Cola Debrot „Literature of the Netherlands Antilles" e.d. Dep. van Cultuur en Opvoeding „De Curaçaose Courant 1964 Uitz. „Di nos" van P. Lauffer 1971.
e. Methodiek en didactiek van het Papiaments zijn ook niet vastgelegd. Dit is natuurlijk een rechtstreeks gevolg van het feit dat er ook geen leerboeken geschreven zijn. De dissertatie van Dr. J. de Palm „Het nederlands op de Curaçaose school" is zeer wel bruikbaar waar het gaat om de interferentie van het Papiaments en het Nederlands onderling te behandelen.

3. Zolang de Pedagogische Akademies hier te lande nog geen krachten hebben afgeleverd die systematisch het Papiaments hebben bestudeerd (verplicht te stellen in de opleiding en gesanctioneerd met opname als examenvak) moeten er voorzieningen worden getroffen voor de leerkrachten die lesgeven aan de basisscholen. Moeten deze leerkrachten allemaal de akte L.O. in hun bezit hebben of zal men kunnen volstaan met applicatiecursussen?

**BIBLIOGRAFIE**

Deze lijst is geenszins volledig. Het is alleen maar de bedoeling om een overzicht te geven van enkele werken die betrekkelijk gemakkelijk verkrijgbaar zijn, waardoor aan de minimumeisen t.a.v. de taalkundelijst voldaan kan worden.

**d'Ans,** André-Marcel: Le créole francais d'Haïti, Den Haag 1968, Mouton.

**Balen,** W. J. van: Papiamentoe en Portugeesch West-Indische Gids, 22: 371-376.

**Bendix,** E. H.: Semantic rules for serial verbs in Papiamentu Promé Simposio riba Papiamentu augustus '70.

**Birmingham,** John C jr.: The Papiamentoe language of Curaçao, 1970.
**Dillard,** J. L.: Purism and prescriptivism as applied to the Caribbean Creoles- a tentative classification. Car Stud 1 (4) Jan. 3-10-1962, General Caribbean.
**Dillard,** J. L.: The Writings of Herskovits and the study of the language of the Negro in the New World. Car Stud 4 (2) July 35-41 1964, General Caribbean.
**Donicie,** A. C.: Kanttekeningen bij „De klanken van het Neger-Engels" Taal en Tongval, Antwerpen 1953.
**Donicie,** A. C.: De partikels sa en (de) go in de Creolentaal van Suriname West Indische Gids 36:183-191, 1955.
**Goilo,** E. R.: Papiaments leerboek. Willemstad, Curaçao 1951.
**Goodman,** Morris F.: A comparative study of Creole French Dialects, The Hague, Mouton 1964.
**Goodman,** Morris F.; On the phonemics of French Creole of Trinidad Word 14 (2-3) Aug.-Dec. 208.212 1958.
**Hall,** R. O.: The Linguistic Structure of Taki-Taki. Language, 24 (1948) p 103.
**Hall,** R. R. jr.: Pidgin English and linguistic change Lingua, 3 feb. 138-146.
Creolized languages and genetic relationships Word 14 (2-3) Aug.-Dec. 367-373.
**Hall,** R. M. R. and Beatrice Hall: Some Papiamentu general creole grammatical constants.
Promé simposio riba Papiamentu augustus 1970.
**Harris,** Ch. C.: Papiamentu phonology 1951.
**Hellinga,** W. Gs.: De waarde van de z.g. Mengtalen in de West. Taal en Tongval 3:133-137.
**Henriquez,** P.: Cohen and Hesseling D.C.
Papiamentse en Negerengelse spreekwoorden 1935-'36.
Nog enige papiamentse spreekwoorden 1936-'37.
**Herskovits,** M. J.; On the provenience of the Portuguese in Saramaca Tongo, West-Indische Gids 31 12; 545-557.
**Hoyer,** W. M.: Woordenlijst en samenspraak, Hollands - Papiamentsch - Spaansch. Libreria Bethencourt 1922.
**Jansen,** G. P.: Diccionario papiamentu - holandés. Willemstad, Curaçao 1945.
**Latour,** M. D.: Vreemde invloeden in het Papiamentoe. West-Indische Gids 17: 387-396.
Oorsprong en betekenis van het woord "Macamba", West-Indische Gids 17: 256-260.
Het Papiamento, West-Indische Gids 22: 220-225.
De taal van Curaçao, West-Indische Gids 18: 231-239.
Portugeesche taalresten in het Papiamentoe, West-Indische Gids 19: 212-214.
**Lenz,** R.: El papiamento, la lengua criolla de CuraZao, Chile 1926.
**Lauffer,** P.: Mi lenga, I, II. Un kolekshon di palabra i ekspreshon.
**Le Page,** R. B.: Proceedings of the Conference on Creole Language studies I and II, London, Mac Millan. The national language question.
**Lichtveld,** Lou: Enerlei Creools, West-Indische Gids 35 (1-2) april 59-71.
Afrikaanse resten in de Creolentaal van Suriname, West-Indische

Gids 10:391-401 507-526, 11: 72-84 251-262.
**Littman,** Jerome: The wind-blown language: Papiamento Hispania 20 (1) feb. 50-59.
**Loftman Bailey,** Berryl: Jamaican Creole Syntax.
**Maduro,** A. J.: Ensayo pa yega na un ortografía uniforme pa nos Papiamentu. Curaçao, juli 1953.
Suplemento di Vocabulario Etimológico (cap. X) di Ensayo pa yega.... November 1953.
Un coto di Dicho, Refrén, Proverbio i Expreshonnan papiamentu i nan nificación na Ulandés, 1959.
Loque a sobra den e macutu di Dicho, Refrán, Proverbio, Frase i Palabranan di nos lenga i nan nificación na Ulandés. 1960.
Bon Papiamentu. 1971.
**Menkman,** W. R.: Curaçao, zijn naam en zijn taal, West-Indische Gids 18: 38-50.
**Navarro,** Tomás: Observaciones sobre el papiamento. N.R.F.H. VII 1951.
**Nazario,** M. Alvarez: Un texto literario del Papiamento documentado en Pto. Rico en 1830.
Promé simposio riba Papiamentu, aug. 1970.
Elementos afronegroïdes en el Español de Pto. Rico.
**Rona,** J. P.: Elementos, españoles, portugueses y africanos en el papiamento. Promé simposio riba Papiamentu, aug. 1970.
**Silva-Fuenzálida** I.: Papiaments Morphology 1952.
**Simons,** R. D.: Het partikel „sa" in het Surinaams, West-Indische Gids 35: 167-170.
**Taylor,** Douglas: Phonemes of Carribean Creole Word III p. 173-179.
**Valkhoff,** M.: Contribution to the study of Creole, African Studies XIX, p. 77-87; 112-125; 230-244.
**Voorhoeve,** Jan: Structureel onderzoek van het Sranan, West-Indische Gids 37: 189-211.
Sranan Syntax, Amsterdam 1962.
**Wattman,** Françine Harriet: Papiamentu Morphology and Syntax '53.
**Wijk,** H. L. van:: Orígenes y evolución del papiamentu. Neophilogus XLII 1958.
Voor aanvullende titels en artikelen over de literatuur, zie b.v. „Opgave van litteratuur betreffende de Nederlandse Antillen" uitg. STICUSA.

**No. 3f Programma**

Programma voor het examen ter verkrijging van de akte van bekwaamheid voor het geven van lager onderwijs in het vak Papiamentse taal.

1. Inleiding tot de taalkunde.
   a. Algemene taalkunde: inleiding op:
      1. fonetiek en fonologie
      2. semantiek en lexicologie
      3. morfologie
      4. synchronische taalbeschrijving
      5. diachronische taalbeschrijving
      6. creoolse taalkunde

b. Papiamentse taalkunde:
   fonetisch en fonologisch systeem
   syntaxis
   morfologie
   dialectologie

   Er moet een taalkundelijst worden overgelegd met een 5-tal artikelen of boeken over het Papiaments, alsmede een 5-tal artikelen of boeken over minstens 2 andere creoolse talen verdeeld.

2. Literatuurstudie.
   a. literatuurgeschiedenis van de Nederlandse Antillen.
   b. kennis van enige literaire produkten, alsmede de meest voorkomende stijlfiguren.

   Er moet een literatuurlijst worden overgelegd met minimaal 20 werken geschreven in de Papiamentse taal.
3. Methodiek en didactiek:
   a. kennis van de beginselen van de moderne methodes voor het onderwijs in taal,
   b. kennis van enige leermethodes voor het Papiaments,
   c. kennis van de interferentie van het Papiaments op het Nederlands en omgekeerd van het Nederlands op het Papiaments.

**Examen:**

1. schriftelijk:
   a. Het maken van een opstel in het Papiaments over een algemeen onderwerp. Keuze uit een 10-tal onderwerpen, waaronder ook literaire. Duur 2½ uur.
   b. Het maken van een literaire tekstverklaring, uitgaande van een Papiamentse tekst met vragen die in hoofdzaak betrekking hebben op inhoud en begrip. Duur 2½ uur.
   c. Het maken van een taalkundige tekstverklaring, uitgaande van een tekst met vragen die betrekking hebben op de moderne spraakkunst. Duur 2 uur.
2. mondeling:
   a. Onderzoek naar de kennis van onderwerpen uit de algemene taalkunde, alsmede naar de kennis van onderwerpen uit de creoolse taalkunde, uitgaande van de overgelegde taalkundelijst. Tijd 20 minuten.
   b. Onderzoek naar de kennis van de Papiamentse taalkunde, uitgaande van een aan de kandidaat voor te leggen tekst. Tijd voorbereiding 5 minuten, examen 20 minuten.
   c. Lezen en verklaren van een prozatekst of een gedicht. Tijd voorbereiding 10 minuten, tijd examen 20 minuten.
   d. Onderzoek naar de kennis van de Nederlandse Antilliaanse literatuur, uitgaande van de overgelegde literatuurlijst. Hierbij wordt ook aandacht besteed aan de eigen aard en problematiek van de gelezen werken. Tijd examen 20 minuten.
   e. Onderzoek naar de kennis van de methodiek en didactiek van het Papiaments
      a. met betrekking tot het onderwijs op de basisschool,
      b. met betrekking tot het voortgezet onderwijs.

      Tijd examen 10 minuten.

Bij het mondeling examen is het Papiaments de voertaal.

## *Antillianisering*

De berichten over definitieve onafhankelijkheid van de Nederlandse Antillen op politiek terrein, rechtvaardigen het realiseren van een plan tot volledige Antillianisering van het onderwijs. Evenmin als men het eens is over de vorm waarin men het eerste zal gieten, mag men verwachten dat men het eens zal zijn over de vorm van het andere.

De problematiek speelt echter in het laatste geval al veel langer een rol. Elke leerkracht zal immers trachten zijn onderwijs zo veel mogelijk te doen aansluiten bij het bekende, de wereld waarin de leerling wordt grootgebracht. Daarom had er al lang veel meer aan gedaan moeten worden.

Nu is daarbij de rol van de taal veranderd, in die zin, dat het papiamento de laatste jaren pas erkenning is gaan vinden, zowel bij lokale krachten als bij de uitgezondenen, erkenning voor zover bruikbaar ook in het onderwijs. Voor sommigen is het Papiamento zelfs een noodzakelijk uitgangspunt geworden voor goed onderwijs hier op de Antillen. Maar ook hierover lopen de meningen dermate uiteen, dat een kleine peiling van de mening van een groep overwegend Antilliaanse leerkrachten vooralsnog geen uitzicht biedt op een plan waar ieder zich achter kan plaatsen. Een plan is er al wel gemaakt, op het departement van onderwijs, maar dat plan (het Informatieblad nr. 1 aug. '71) is slechts een geraamte, dat door wetenschappelijk onderzoek en door suggesties van de mensen uit de praktijk moet groeien tot iets bruikbaars. Dit plan is toegestuurd aan alle hoofden van scholen; het heeft dus alle krachten die bij het onderwijs betrokken zijn, moeten kunnen bereiken. Toch vermoed ik dat de inspectie nauwelijks op- of aanmerkingen heeft gekregen.

Schijnbaar lossen velen de moeilijkheden, die ontstaan uit onbegrijpelijke taal, niet adekwate stof en examens ontworpen voor een gebied dat aan de andere kant van de wereld ligt, zonder meer zelf wel op. Anderen denken misschien dat hierover van onze kant alles al gezegd en geschreven is. Ze vinden dat de wetgever eerst maar eens mogelijkheden moet scheppen in het systeem.

Welnu, dat systeem is voor het voortgezet onderwijs al op de helling geweest. Daarbij hebben we de mammoet gewoon overgenomen, zonder van de gelegenheid gebruik te maken hem degelijk om te bouwen tot een goede Antilliaanse geit. Het lager onderwijs gaat nu onder het mes. Zullen we weer werkeloos moeten/mogen/willen toezien hoe het een en ander voor ons „pasklaar" wordt gemaakt, om er later over te kankeren en slecht mee te werken?

Om tot een idee te komen van wat we op het terrein van de Antillianisering zouden kunnen doen hebben we een aantal kollega's met twee vragen benaderd:

1. Wat houdt voor u het begrip Antillianisering in?
2. Welke problemen doen zich bij de verwezenlijking daarvan voor u voor?

We geven u hier nu een résumé van de antwoorden op deze vragen; om later óók bij ú te komen met meer gerichte vragen, verzoeken we u om het een en ander goed te lezen, te overwegen en op zijn praktische bruikbaarheid te toetsen aan uw eigen mening. U mag natuurlijk ook, al voor dat we een enquête gaan houden, met sugges-

ties komen, rechtstreeks in dit blad of bij de redactie. Sommige collega's die bovenstaande vragen voorgeschoteld kregen, hebben zó uitgebreid geantwoord, dat we dat niet uit zijn verband hebben willen trekken; daarom vindt u die antwoorden als complete artikelen elders in dit blad terug. Toch zijn ook die meningen in dit overzichtje verwerkt.

Aantal ondervraagden: **25.** Het aantal keren dat hetzelfde thema in een antwoord terugkomt is steeds tussen haakjes geplaatst.

1. „Wat houdt voor u Antillianisering in?"

Antwoord:

Volledige papiamentisering van het onderwijs (1)
Papiamentisering van het lager onderwijs met geleidelijke inschakeling van het Nederlands (5)
Papiamentisering van het gehele onderwijs in de zaakvakken inschakeling van het Nederlands voor de andere vakken (1)
Het onderwijs in de moedertaal van het kind, langzame overschakeling naar een tweede taal en eventueel derde taal (15)
Aanpassing van de stof door oriëntatie op eigen wereld (20)
Papiamentisering van de lagere klassen, na de derde klas lagere school kiezen uit Spaans, Engels of Nederlands als taal voor het voortgezet onderwijs, waarin dan systematisch training op de lagere school plaats vindt (1)
Luisteren naar wat de Antilliaanse leerkrachten zelf willen (1)
Ook niet-Nederlandse bevoegdheden erkennen (7)
Aanpassing van het gehele onderwijssysteem in die zin dat men in het Caribisch gebied zijn hele studie kan afmaken (15)
Op wetenschappelijke basis starten op de kleuterschool met een moedertaalverrijkingsprogramma (7)
Antilliaanse leerkrachten op alle scholen (1)
De mogelijkheid om examens te doen in de landstaal (1)
Het aankweken van een eigen identiteit (13)
Papiaments alleen als vak op school onderwijzen (1)
Onderwijs gericht op de eisen van de samenleving (20)
Papiaments als voertaal, met boeken in het Spaans (1)
Eerst weten waarover we het hebben als we spreken over een Antilliaan, daarna de eisen van deze maatschappij trachten te vinden en tenslotte wetenschappelijk onderzoek naar de vorm van het daarbij passende onderwijs, verricht door Antillianen (1)

2. Welke problemen zullen zich daarbij volgens u voordoen?
Gebrek aan wetenschappelijke begeleiding en voorbereiding (7)
Gebrek aan geld (5)
Gebrek aan initiatief, durf en doorzettingsvermogen (1)
Gebrek aan opofferingsgezindheid (1)
Gevaar van hiaten bij aansluiting in het buitenland (3)
Omscholingsproblemen van aanwezige ervaren krachten (2)
We zullen aanvankelijk met onbevoegde krachten moeten werken (1)
Beperking van mogelijkheden bij verdere studie (1)

Er zal geen plaats zijn voor Nederlandse krachten (1)

Voordat we zover zijn dat we menen iets goeds tot stand gebracht te hebben met een bepaalde methode, is er al weer iets anders dat beter is (1)

Veranderingen zullen ook door politici als noodzakelijk gezien moeten worden (7)

Veranderingen zullen ook door ouders als noodzakelijk gevoeld moeten worden (10)

We hebben ons voorgesteld om over al deze zaken, waar iedereen, of hij wil of niet, vroeg of laat mee te doen krijgt, méér concrete vragen te gaan stellen. Als we als bond van leerkrachten dan ooit stelling zullen moeten nemen, zal het bestuur weten wat haar leden willen. Bovendien zal de pedagogisch-didactische commissie na een enquête waarschijnlijk ook gebruik kunnen maken van praktische suggesties, waarvoor op het enquêteformulier m.i. ruimte zal moeten worden gelaten.

We hopen dat we op uw aller medewerking zullen kunnen rekenen.

Herman Helsen •



**AAN DE LEZERS VAN WATAPANA**
**(Kultureel Tijdschrift voor de Nederlandse Antillen)**

Door een plotselinge stijging van de drukkosten is Watapana in een zeer benarde financiële positie geraakt.

Als er hierin niet spoedig verandering komt, heeft dit tot gevolg dat Watapana in de zeer nabije toekomst niet meer zal kunnen verschijnen.

Wij zijn er echter van overtuigd dat u het verschijnen van ons blad (ook uw blad) op prijs stelt en dat u niet zult aarzelen om uw contributie (N.A. f. 4,—) voor de lopende jaargang over te maken op de Antilliaanse Bank Unie t.n.v. H. Habibe (onder vermelding Watapana).

Voor uw medewerking zeggen wij u bij voorbaat dank.

Redactie Watapana •

# *Antillianisering*

**De Antillianisering van ons onderwijs**

Naar aanleiding van de twee vragen die gesteld werden door de redaktie van „Vorm" aan Antiliaanse leerkrachten omtrent de Antillianisering van ons onderwijs willen we als volgt onze mening geven:

**Vraag 1.** Wat denkt u over de Antillianisering van ons onderwijs?

Allereerst willen wij duidelijk stellen wat wij onder de antillianisering van ons onderwijs verstaan.

Onder de antillianisering van ons onderwijs verstaan we het onderwijs in zo'n vorm gieten wat betreft **taal, personeel, leerstof,** dat het helemaal aangepast wordt aan de Antilliaanse gemeenschap en haar specifieke behoeften.

We vinden dat de antillianisering van ons onderwijs dringend noodzakelijk is omdat het huidige systeem niet beantwoordt aan bovenstaande definitie.

**Vraag 2.** Op welke manier(en) denkt u dat dat verwezenlijkt kan worden?

A. Wat betreft **taal:** Het is het ideaal van elk volk om haar kinderen op te voeden in haar eigen taal.

Daarom moet naar onze mening de voertaal van het onderwijs op de Benedenwindse eilanden het Papiaments en van de Bovenwindse eilanden het Engels zijn.

B. **Personeel:** Het onderwijzend personeel moet bestaan uit Antillianen en buitenlanders, die begrip kunnen opbrengen voor de Antilliaanse situatie.

In verband hiermee dient de studie voor onderwijzer (in alle takken van onderwijs) krachtig gestimuleerd te worden onder de Antilliaanse jeugd door:

a) degelijke planning;
b) goed beursbeleid:
c) reeds afgestudeerde krachten te stimuleren (ook financieel) om zich verder te specialiseren hier en/of elders.

De buitenlanders die ons hier komen versterken in het onderwijs moeten van te voren behoorlijk voorgelicht worden over de Antilliaanse situatie en hun moet de kans gegeven worden om zich dan reeds te bekwamen in de Papiamentse taal.

Mocht dit niet mogelijk zijn geweest dan moeten zij hier op de Antillen in de gelegenheid gesteld worden om alsnog aan deze eisen te kunnen voldoen.

C. **Leerstof:** De leerstof moet volledig aangepast worden aan de Antilliaanse situatie.

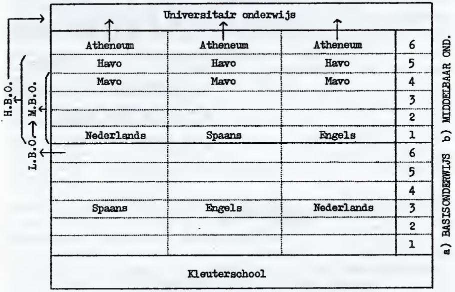
Om dit te realiseren is een goed functionerend pedagogisch didactisch bureau een eerste vereiste.

Hierin moeten zitting hebben psychologen, pedagogen, sociologen, didaktici en ervaren leerkrachten, die allen een volledige dagtaak hebben aan dat pedagogische didaktisch bureau.

Hun werk bestaat in het samenstellen van methodes en het begeleiden van het gehele onderwijs.

D. **Onderwijssysteem:** Uit dit alles vloeit voort dat het hele onderwijssysteem drastisch veranderd moet worden.

We dachten als volgt:
Alle vakken in het hele onderwijs worden in het Papiaments gegeven, behalve de vreemde talen.




**Uitleg schema:**

a) **Basisonderwijs:** Na de 2de klas beginnen we met 3 stromingen. Eén waar we in de 3de klas beginnen met Spaans als vak; een tweede met Engels als vak; een derde met Nederlands als vak.

b) **Middelbaar onderwijs:** De differentiatie in het middelbaar onderwijs blijft bestaan.

4 zou MAVO kunnen heten
5 HAVO
6 ATHENEUM

In de eerste klas van het middelbaar onderwijs is de leerling verplicht nog één vreemde taal te nemen, plus Handel en Wiskunde.
In de tweede klas van het middelbaar onderwijs kan de leerling of wiskunde of handel laten vallen. Mag ook alle twee nemen naar wens en behoefte.

De resterende vakken van een examenpakket zijn naar keuze en afhankelijk van het scholtype.
L.B.O. = Lager Beroeps Onderwijs
M.B.O. = Middelbaar Beroeps Onderwijs
H.B.O. = Hoger Beroeps Onderwijs.

Naar onze mening zal met dit systeem na het middelbaar onderwijs de taalbarrière gedeeltelijk of hopelijk geheel doorbroken zijn en

zullen de leerlingen in een Nederlands-, Spaans- of Engels-talig land hun hogere en universitaire studies kunnen volgen.

Deze waren in grote lijnen de mening en ideeën, die misschien (of zeer zeker) niet feilloos zijn, maar die hopelijk de stof zullen leveren tot een vruchtbare discussie om uiteindelijk te komen tot de Antillianisering van ons onderwijs, dat ons zeer na aan het hart ligt.

De Antilliaanse leerkrachten verbonden aan het La Salle College:

A. Th. Farro, F. A. Williams,

O. J. Boekhoudt, G. H. Koolman,

R. Odor, E. v. d. Biezen,

K. B. Coffie •

## *Antillianisering*

**Losse gedachten**

Het begrip Antillianisering is de laatste jaren dikwijls genoemd, maar niet altijd even goed doorschouwd. Voor sommigen is het ekwivalent met Papiamento spreken in de klas, voor anderen met afschaffing van het koninkrijksstatuut. Het lijkt mij dat Antillianisering van onze samenleving betekent het omvormen van onze sociale structuren tot zij een uiting zijn van Antilliaanse identiteit.

Dat is nogal vaag en misschien bestaat er zelfs geen Antilliaanse identiteit, in tegenstelling tot een zeker aanwezige Arubaanse en Curaçaose. Het lijkt mij dat Bonaire nauw aansluit bij Curaçao en dat de Bovenwinden weer apart gezien moeten worden. De relatie tussen de eilanden is primair politiek-organisatorisch, maar dat brengt zeker ook culturele affiniteiten en samenhangen mee.

Identiteit wordt gevormd door de geschiedenis en de geschiedenis speelt zich af in een bepaald staatkundig kader.

Het probleem van de Antilliaanse of Arubaanse (enz.) identiteit zal ik verder laten rusten. Mogelijk zal er naast Römers „Korsouw" eens door een Arubaan een „Aruba" geplaatst kunnen worden. En het staat vast dat vele families echt Antilliaans zijn, zich in gelijke mate thuisvoelend op alle eilanden. Wie weet komt er dan nog een studie „(Nederlandse?) Antillen".

Identiteit: zichzelf zijn in taal, in gewoonten, in levensstijl, in keuzemogelijkheden. En dat niet als individu, maar als gemeenschap. Als gemeenschap de beperktheden van grondgebied en aantal erkennend en ermee levend. Men moet overigens de identiteit ook niet te hoog aanslaan door haar te beschouwen als een onveranderlijke grootheid. Hierboven is al gesteld, dat de identiteit gevormd wordt door de geschiedenis en dat houdt in dat het vormingsproces voortgaat, eventueel naar een ander model dan in het verleden.

**De stand van zaken**

Ons eiland wordt bewoond door mensen van verschillende afkomst en herkomst. In hoofdzaak zijn er vier groepen: Arubanen, Bovenwinders, Hollanders en Surinamers. De Arubanen erkennen als voorouders Indianen, Hollanders, Zuidamerikanen. De Bovenwinders zijn hier voornamelijk na de vestiging van de olie-industrie gekomen. Hun integratie in de Arubaanse samenleving is verre van volledig. Toch beschouwen zij zichzelf en worden zij door anderen beschouwd als blijvers. Dit in tegenstelling tot de Hollandse groep die voortdurend ververst wordt, op een gegeven ogenblik zal verdwijnen, gekenmerkt wordt door het ontbreken van oude mensen en door een volmaakte afzijdigheid van de rest. De Hollanders nemen vaak posities in waarvoor studie vereist wordt. De Surinaamse groep vinden we in alle maatschappelijke regionen. Ik meen dat de Surinamers, ondanks de sterke onderlinge binding, erkend worden als blijvers, als mensen die er bij horen.

Onze maatschappij is dus gesegmenteerd. Moet deze segmentatie blijven bestaan of past die niet bij het ideaal dat men zich voor de toekomst heeft gevormd? Is deze segmentatie opgeheven als allen dezelfde taal spreken? Is het Papiamento die gemeenschappelijke taal? Ik meen — maar kan het mis hebben — dat het Papiamento veld wint, vooral in de Engels sprekende kringen. Toch blijft de segmentatie nog bestaan, daar er duidelijke sociale barrières zijn vooral tussen de twee eerstgenoemde groepen. (De Hollanders laat ik als verminderend en tenslotte verdwijnend element maar buiten beschouwing).

Met betrekking tot de eigen cultuur kan men toch van grote overeenkomst tussen de groepen spreken. Over het algemeen behoort vriendelijkheid tot de trekken. Men zegt graag aangename dingen, af en toe zelfs als ze niet waar zijn. De mensen zijn over het algemeen arbeidzaam en huiten hun feesten sober. Vooral de Arubaanse groep is er op gesteld een eigen huis en erf te bezitten, waar men zich koning kan voelen. Dat maakt de bevolking enigszins konservatief, in ieder geval weinig woelziek.

Het gezin is patriarchaal maar matrifokaal, al meen ik dat de positie van de vader lang niet zo marginaal is als op andere eilanden. Moeder wordt geweldig vereerd, voor Hollandse gevoelens te zeer. Van de andere kant wordt ook van moeder verwacht dat ze altijd klaar staat met haar dienende liefde, in het bijzonder voor de jongens, die in de meeste gevallen b.v. warme maaltijden opgediend kunnen krijgen op merkwaardige en voor de gezinsleden verschillende uren. De moeder vindt zo zichzelf door zich weg te cijferen en daardoor man en kinderen als in haar hand te houden. Er zijn vele volksvrouwtjes die in de moeilijkste omstandigheden nog iets van hun gezin weten te maken en die ons grootste respekt verdienen. Vreemd is in dit kader dat er — als ik het goed zie — aan de huishoudelijke vorming van de meeste meisjes niet zo veel aandacht wordt besteed.

Buiten het gezin is ook de familieband sterk. Het is haast zo dat in een familie iedereen nog iets, zij het weinig, te eten heeft, zolang er nog maar één werkt. Dit waarnemen van de familieverplichtingen is evenals de arbeidzaamheid, de soberheid en mogelijk ook de moederverering, in de hand gewerkt door de eeuwenlange schaarste-

ekonomie die Aruba meer dan Curaçao en Bonaire heeft gekend. De periode van overvloed die in de jaren zestig geëindigd is, heeft daar waarschijnlijk een niet al te gunstige invloed op gehad.

Ekonomisch wordt Aruba gekenmerkt door volmaakte afhankelijkheid van het buitenland. Er zijn vrijwel geen landbouwmogelijkheden en evenmin grondstoffen voor andere produktie. Zelfs het allermagerste hongerdieet kan voor de 60.000 bewoners van 1972 niet uit de grond of de zee gehaald worden. We moeten ons ekonomisch dus instellen op relaties met het buitenland. Dat betekent dat de mensen meer dan in het verleden in het buitenland de mogelijkheden moeten ontdekken, zowel om er toeristen vandaan te halen als om er werkkrachten of produkten te leveren. Onderhoud van schepen en vliegtuigen zou men hier bijv. kunnen verrichten, mits de daartoe benodigde bedrijven met veel zorg gecreëerd worden en het personeel met nog grotere zorg gevormd.

**En nu het onderwijs**

Het bovenstaande is natuurlijk verre van volledig, maar de redactie heeft ook niet meer gevraagd dan een paar aantekeningen, en die liefst op korte termijn. In mijn opmerkingen over het onderwijs zal nog wel een en ander voorkomen dat in het bovenstaande nauwelijks aanknopingspunt vindt.

De segmentatie kan men niet opheffen maar men moet die zeker niet gaan versterken door bijv. voor de verschillende groepen afzonderlijke scholen op te richten. Een middel om de segmentatie binnen de perken te houden kan de kleuterschool zijn. Mede omdat vele kinderen in het huiselijk milieu iedere ontwikkelingsmogelijkheid missen en met een verbazingwekkend pover taalbezit het basisonderwijs binnenkomen zou men moeten zorgen voor een perfekt kleuteronderwijs, misschien het enige type opvoeding buiten het gezin dat verplicht gesteld moet worden. Het kleuteronderwijs hoort gratis te zijn.

De zorg van het kleuteronderwijs moet zijn het kind een rijker ervaringsleven te geven dan in vele gezinnen mogelijk is. Het moet kennis maken met vele zaken en dat zowel in de taal als manueel. Van de groeiende betekenis van het Papiamento kan men gebruik maken door de kleuterschool Papiamentstalig te concipiëren. Of er nog een tweede taal aan bod moet komen? Naar mijn idee alleen de moedertaal van de niet-Papiamentssprekenden, een beetje Engels, Spaans en Nederlands dus, al naar gelang het groepje (geen groep dus), dat aan de kleuterleidster is toevertrouwd.

Op deze wijze kan men waarschijnlijk bereiken dat het merendeel van de kinderen schoolrijp de basisschool binnenkomt. De overstap

daarheen moet geleidelijk zijn. Zou er een soort „eerste klas L.O." aan de kleuterschool toegevoegd kunnen worden, waar de kinderen in terecht komen als ze er aan toe zijn? Dus sommigen in september, anderen in december, maart of mei? Dat kan natuurlijk nooit als de juffrouw veertig kinderen in de klas heeft en volledig bindende voorschriften over leerplan, stof en niveau. Maar als er nu eens vier juffrouwen voor veertig kinderen zijn, een soort Montessori-systeem en eisenkaarten zoals bij de welpen?

U moet natuurlijk niet vragen: „Wie zal dat betalen?" want

1. men moet eerst ideeën hebben en daarna kijken in hoeverre ze te realiseren zijn,
2. het is nog de vraag of het hierboven voorgestelde zo duur is, als men daarnaast de tragedie van de zittenblijvers plaatst.

Ik meen dat in de basisschool naast het Papiamento minstens één andere taal aangeboden moet worden, in de eerste (?) leerjaren als vreemde taal, later gedeeltelijk als voertaal. We zijn immers veel te veel aangewezen op de kontakten met het buitenland om de kinderen, ook degenen die bijna geen vervolgonderwijs genieten, op te sluiten in het kleine taalgebied. Welke taal dat zijn moet, is een andere vraag. Ik denk dat wegens touwtrekkerij tussen het Engels en het Spaans het Nederlands een lang leven zal hebben. En dat is zo erg niet, want juist in het Caraïbisch gebied komen Noord- en Zuid-Amerika samen met Europa. Dat kan ekonomische en culturele winst opleveren.

Waarschijnlijk zal het vervolgonderwijs in de tweede taal (Nederlands?) gegeven moeten worden. In ieder geval zijn er buitenlandse studieboeken nodig. Reken maar eens uit hoelang een wiskundeboek voor Atheneum IV zou moeten meegaan, eer er een verbeterde uitgave mogelijk is. Ik schat voor Aruba en Curaçao samen ongeveer twintig jaar als men een oplage van 3000 verantwoord acht (200 leerlingen per jaar, van wie er 50 een oud boek overnemen). Van de gestelde 20 jaar is het boek 15 jaar achter en alle 20 jaren blijft het peperduur, niet alleen voor de ouder die het betalen, maar ook voor de regering die het stevig subsidiëren moet. En er zijn honderden studieboeken nodig, waarvan minstens 100 even exclusief als het bovengenoemde. (Een behoorlijk leerboek moet een eerste druk van minimaal 10.000 exemplaren hebben die in enkele jaren verkocht moeten zijn. Al blijft de gelukkige greep van de geniale enkeling mogelijk, meestal is er een langdurig onderzoek over vele scholen nodig, alvorens een haast gratis te verstrekken experimentele druk gevolgd kan worden door de eerste druk. En daarin zitten grote onkosten).

Dit probleem zien we in alle kleine taalgebieden. In het hoger on-





derwijs doet het zich ook voor in de grotere, zoals in het Nederlandse dat toch ongeveer 18.000.000 zielen telt.

Hiermee is natuurlijk niet gezegd dat men het Papiamento in het voortgezet onderwijs moet ignoreren, zoals tot nu toe gebeurt. Het moet een plaats in het leerplan krijgen. Spelling, zinsbouw, woordenschat en literatuur moeten onderwezen worden, mondeling en schriftelijk taalgebruik geoefend.

Maar als er aan het eind van de basisschool, voorlopig te stellen op zes jaar, met inbegrip van het in de kleuterschool op te nemen eerste leerjaar, een overgang van het Papiamento op een andere taal plaatsgrijpt, moet men die overgang met veel zorg begeleiden. Dat betekent dat men de leerlingen niet met een grote zwaai alle ingewikkeldheden van de brugklas moet voorwerpen. Het is waarschijnlijk noodzakelijk een overgangsjaar in te stellen, waarin de tweede taal intensief en praktisch onderwezen wordt en waarin men zich een aantal vaardigheden kan eigen maken die van groot nut voor het volgen van het voortgezet onderwijs kunnen zijn: het aanleggen van een verzameling, het maken van een schema, van een diktaat, tiepen, misschien steno, gebruik van een passer, huiswerkordening. In een dergelijke klas kan men misschien tegelijk determineren met het oog op de voortgezette studie: Technisch onderwijs, MAVO, HAVO, VWO (als deze vormen al blijven bestaan).

Op dit punt lijkt het mij niet overbodig nog eens te wijzen op de noodzakelijkheid van de oprichting van een pedagogisch-didaktisch bureau. Een dergelijk bureau waarin een pedagoog een volledige dagtaak zou kunnen vinden, evenals een maatschappelijk werkster en een onderwijsdeskundige tevens beroepskeuzeadviseur, zou nog zeker een psycholoog, een jurist en een medicus moeten omvatten. Het zou vooral de determinatie, maar ook het gehele schoolleven intensief moeten begeleiden met zijn adviezen en richtlijnen.

En nu stappen de kindertjes het vervolgonderwijs binnen. Welk?

Voor mij staat vast dat het beroepsonderwijs op Aruba veel te eenzijdig is. We kennen technische en huishoudscholen, een ETAO, maar waar is een administratief onderwijs ongeveer op MAVO-niveau? Waarom zijn de tiep- en steno-cursussen allemaal partikulier vrijetijdswerk? Waarom moet een leerling een heel MAVO- of nog erger een heel HAVO-pakket meeslepen alvorens aan een vakopleiding van niveau te kunnen beginnen? Kan dat echt niet wat praktischer? Op dit gebied zouden we echt scheppend moeten denken.

Laat de MAVO maar even rusten, want deze vormt met het VWO waarschijnlijk het stevigste deel van de mammoet. Maar het HAVO. De realiteit is dat de meerderheid van de abituriënten voorlopig nog in de pedagogische akademie een weg kan vinden, tot ook in het onderwijs van oververzadiging sprake is. Dan lopen onze kinderen met mooie diploma's zonder werk en zonder verdere opleiding. Zou het niet verstandig zijn in de vierde en vijfde klas HAVO, althans op dat niveau, een groot aantal cursussen in te stellen, die ieder een praktisch doel nastreven? Men zou deze cursussen zo in de rooster van een onderwijsinstelling moeten plaatsen, dat ze met weinig verlies van werktijd als deeltijdonderwijs te volgen zijn, bijv. ieder op een ochtend per week, studietijd inbegrepen. Jeugdige en oudere lieden, opgenomen in het arbeidsproces, zouden gedurende een half jaar zo'n cursus kunnen volgen. Afsluiting met een examen, dat grotere waarde krijgt dan een ook te verstrekken bewijs dat men de cursus trouw gevolgd heeft.

Zou een dergelijk onderwijs met studieplicht op school niet beter aansluiten bij de gezinssituatie op Aruba? Zou op die manier een studietraditie niet een redelijke kans krijgen?

Wat voor cursussen? Wiskunde a-b-c-d (deze a-b-c-d betekenen alleen dat de leerstof niet in zijn geheel in één cursus aangeboden behoeft te worden), boekhouden a-b, handelsrekenen a-b, recht, kinderbescherming (onderdelen apart), handelscorrespondentie, literatuur, muziek, tekenen; vult u zelf maar aan.

Als van al deze cursussen nauwkeurige stofomschrijvingen worden gemaakt, zullen de diploma's waarschijnlijk erkend worden bij de toelating tot instellingen van hoger onderwijs in omliggende landen.
Op deze wijze zouden de leerlingen na betrekkelijk korte tijd resultaat van hun werk zien, wat de ijver zal prikkelen; het bedrijfsleven zou eindelijk de middelbare krachten krijgen die het nodig heeft (is het u nooit opgevallen dat dikwijls de hoofden en de voeten Antilliaans zijn en de rest buitenlands?). Er zou een levenslange vorming mogelijk worden met vele kansen op herscholing, wat in onze zo kwetsbare ekonomie noodzakelijk lijkt; men zou kunnen kiezen naar eigen aard; men zou toch ook een programma kunnen kiezen, dat aansluit bij Nederlandse opleidingen.

**Slotwoordje**

Natuurlijk is het bovenstaande maar een ruwe schets. Ik heb trachten duidelijk te maken dat Antillianisering veel meer omvat dan Papiamentisering, dat men moet tegemoetkomen aan de behoeften van het eiland. Het spijt me dat ik het patriarchale en matrifokale element evenmin in de onderwijsstructuur kan brengen als de sterke familieband. Dat mag een Antilliaan doen. En dit is geen spot. Het onderwijs kan deze facetten zeker versterken of verzwakken, maar of dit moet gebeuren dienen de „blijvers" zelf uit te maken. Wat ik als Hollander zie als Arubaans belang is: Verplicht kleuteronderwijs Papiaments, tweetalig basisonderwijs, overgangsjaar, vervolgonderwijs in de tweede taal met rol voor het Papiaments, aansluiting bij het onderwijssysteem van de omliggende landen en van Nederland, meer mogelijkheden voor het beroepsonderwijs. Hopelijk vertelt een ander nog iets over zijn ideeën betreffende verandering van sfeer en toon in het onderwijs en betreffende het in de rooster opnemen van kreatieve gemeenschapsaktiviteiten.

J. .A M. van Roosmalen •

## *Antillianisering*

Hieronder zou ik willen verstaan: het proces, waarbij het Antilliaanse „volk" — ondanks zijn vele etnische verschillen — zelf- en doelbewust zijn eigen co-existentie leert analyseren, opdat dit „volk" in kwestie zelf zijn eigen mogelijkheden en beperkingen doorziet en zodoende zichzelf beter leert kennen om hierdoor beter in staat te zijn, zijn bestaan en voortbestaan veilig te stellen.

**Opm.:** Om van een „Antilliaans volk" in de eigenlijke zin des woords te spreken lijkt mij een utopie, aangezien de verschillen tussen de meerdere groepen te diep in de gevoelens verankerd liggen. Maar dit neemt niet weg, dat men toch naar een zeker saamhorigheidsgevoel kan streven, om zodoende gezamenlijk problemen het hoofd te bieden, in geval onze existentie bedreigd wordt.

**Onderwijs**

• Op de eerste plaats moet het onderwijs erop gericht zijn „zelfbewuste burgers te kweken. Mensen die in staat en bereid zijn om actief aan het levenstoneel deel te nemen, om zodoende — zelfbewust — aan hun existentie meer zin en inhoud te geven. Misschien zal iemand kunnen zeggen dat dit het doel is van alle onderwijs overal ter wereld. Dit is inderdaad zo. Maar toch dient dit voor de Antillen extra beklemtoond te worden.

• De Antilliaan voelt zich in vele opzichten de mindere t.o.v. de Nederlander. Dit is nog iets wat afstamt van het koloniale tijdperk. Het was n.l. zo, dat vroeger alle belangrijke posten bekleed waren door Nederlanders, aangezien de nodige krachten hiervoor uit eigen bodem ontbraken. Hoewel de situatie nu geheel anders is, bestaat nog in vele gevallen bij veel Antillianen de mentaliteit dat ze tot mindere prestaties in staat zijn. Ook hanteren vele Antillianen, die leidingge-

vende functies bekleden, nog steeds Nederlandse maatstaven in hun doen en laten.

Het onderwijs moet het kind veel gevoel van eigenwaarde geven. (Dus het is niet zo **erg** en **vernederend** als je je in het Nederlands niet zo goed kunt uitdrukken). Als een Antilliaan hiervoor gekleineerd en vernederd wordt, kan dit tot frustraties leiden, zodat hij in het vervolg zijn smoel altijd stijfdicht blijft houden. **Hoeveel „stille" kinderen hebben wij niet op school en zijn ze buiten de school ook zo stil?**

De „opvoeders" die zich hieraan schuldig maken, beseffen niet hoeveel zij — ondanks hun kostbare pedagogische scholing — kapot maken. Jammer.

• Het huidige onderwijssysteem beoogt nog steeds om de Antillen een stukje Europa te maken. Men moet eens overtuigd raken van het feit dat dit assimilatieproces iets irreëels is. Deze koloniale mentaliteit moet helemaal met wortels en al uitgeroeid worden. Teveel hebben wij ons zitten blindstaren op het Nederlands, de Nederlandse taal, plus de daarmee samenhangende eeuwenlange verworven cultuurschat is voor Nederland iets onverbrekelijks, hoewel dit voor ons beslist niet het geval is. Wij moeten ons bewust zijn van onze geografische ligging en de daarmee samenhangende cultuurpatronen.

Ons onderwijs moet hiernaar gericht zijn, wil het niet levensvreemd blijven. Dat dit proces niet van de ene op de andere dag plaats kan vinden is vanzelfsprekend. En dat vele organisatorische en ekomische problemen hieraan verbonden zijn, die op dit moment in de verste verte niet te overzien zijn, moge ook als bekend verondersteld worden. Een ding mogen wij echter niet vergeten en dat is „dat wij nimmer van Antillianisering kunnen spreken — laat staan dit proces beleven, als het onderwijs niet geëngageerd is".

T. M. Croes •

## *Antillianisering*

Vraag 1. Wat denkt u over de Antilianisering van ons onderwijs?
Vraag 2. Op welke manier denkt u dat dat verwezenlijkt kan worden?

Alsjeblieft! Twee korte vragen, die de hele problematiek van ons onderwijs omvatten.

Als ik de eerste vraag lees, dan komen er bij mij twee andere vragen op:

a) Over welke Antilliaan heeft u het?
b) Wat bedoelt u met **ons onderwijs?**

En dan denk ik dat de kern van het probleem ligt in deze eenvoudige korte vraag: **WAT IS EEN ANTILLIAAN?**
Is het misschien Juan Semeleer van Bushiribana of Jack Vlaun from the Bottom of misschien Chago Bernabela van Nikibobo?
Ik weet het niet! Hebben we behoorlijk „research" gedaan om de Antilliaan te analyseren om te kunnen zeggen wat voor soort onderwijs we deze mens moeten aanbieden om hem harmonisch te vormen?

Eerst moeten we wetenschappelijk vaststellen:

1) over welke mens we het hebben,
2) wat onze maatschappij van deze man of vrouw verlangt,
3) welke vorm van onderwijs we deze Antilliaan moeten aanbieden.

We praten steeds over **ons onderwijs,** maar we hebben geen onderwijs van onszelf. Wat we hebben is zuiver import: „Made in Holland".
Toen de Verenigde Staten wakker geschud werden door de Russische Sputnik, gingen ze onderzoeken waar de tekorten lagen (in hun land) en daarna veranderden ze de bepaalde programma's in hun onderwijssysteem. Ze vroegen zich niet af: En hoe doen de Russen het?
We weten allemaal dat de Antilliaan spontaan is, hij heeft „feeling" voor muziek en toneel, hij is erg kunstzinnig, maar in ons systeem wordt aan geen van deze kwaliteiten aandacht geschonken. Heeft u de tentoonstelling van Arte Popular in Club Bolivariana gezien? Hoeveel van de inzenders had een degelijke opleiding gehad? Jammer genoeg gaat veel talent in de Antillen verloren!
Bovengenoemd onderzoek moet verricht worden door Antilliaanse deskundigen. En hebben we die?
Om vraag 2 te kunnen beantwoorden, dacht ik dat we eerst de problematiek, die ik bij vraag 1 heb aangestipt moeten oplossen. En zolang we dat niet gedaan hebben, zullen we blijven: „A bit of Holland in the Caribbean".

Ernesto E. Rosenstand •

## *Van het P. D. C.*

**Mededelingen betreffende het P.D.C. i.o.**

Levend onderwijs is steeds in verandering. Veranderingen eisen een aanpassing, een vernieuwing van het onderwijs. Onderwijsvernieuwing echter dient begeleid te worden wil het niet ontaarden in een „onderwijsvernieling". Iedere individuele leerkracht die zich uitslooft om in zijn klas aangepast en modern onderwijs te geven doet natuurlijk prachtig werk, maar dit gaat alleen maar één klas aan, het is geen vernieuwing op grote schaal. Ieder die vakliteratuur bijhoudt, weet dat we aan vernieuwing op grote schaal toe zijn. Ieder die zegt dat we er vijftig jaar geleden ook al aan toe waren, heeft natuurlijk gelijk. Men zal nooit tot een systeem komen wat voor altijd geschikt zal blijken.

In het rapport van een studiecommissie ingesteld door de Nederlandse Onderwijzersvereniging („Nieuwe onderwijsvormen voor 5- tot 13- à 14-jarigen", Wolters-Noordhoff, Groningen 1969) staan o.a. de volgende conclusies betreffende leiding en begeleiding:

- Introductie van nieuwe denkbeelden in het onderwijs is een taak voor de pedagogische instituten van de universiteiten en de landelijke pedagogische centra. Om deze taak adequaat te kunnen vervullen is uitbreiding van de outillage en de bezetting van deze instellingen noodzakelijk.

- Het is noodzakelijk een systeem van periodieke, verplichte nascholing voor het onderwijzend personeel te ontwikkelen. Deze nascholing is een taak van de kweekscholen en de pedagogische instituten aan de universiteiten.

- Het is noodzakelijk plaatselijke en regionale pedagogische centra tot ontwikkeling te brengen, die tot taak hebben de invoering van nieuwe werkwijzen in de scholen te stimuleren en de scholen bij de invoering van deze nieuwe werkwijzen te begeleiden.

- De instelling van schoolverzorgingsdiensten is noodzakelijk voor de specialistische medische, psychologische en/of sociale hulp aan individuele leerlingen, die in hun schoolloopbaan ernstige moeilijkheden ondervinden.

Bij ons op Aruba zijn we nog niet ver wat deze noodzakelijke voorzieningen betreft. Misschien komt dit door geldgebrek, misschien is men niet overtuigd van het nut, misschien door een combinatie van beiden. Misschien kan het P.D.C. i.o. zichzelf waar maken en zijn bestaansrecht, nut en noodzaak bewijzen. Dat zal nooit lukken als het alleen een vrijetijdsbesteding blijft van vier mensen. Zelfs een gevestigd en gesubsidieerd centrum kan niet werken zonder medewerking van de betrokken leerkrachten, laat staan onze schuchtere poging.

Het is een voordeel (en daarom ook zo opgezet) dat de kern bestaat uit mensen die door hun werk regelmatig in contact komen met de meeste scholen van het eiland. Om een intensiever contact met

hoofden en leerkrachten te waarborgen, zullen we trachten te komen tot het vormen van een kern, een groep praktijkmedewerkers, die vooral praktisch terzakekundig zijn. Ook zullen we zeker nauw samenwerken met de hoofdengroep.

**Plannen voor de nabije toekomst**

Ten overvloede zij vermeld dat al wat hierna als mogelijke activiteit genoemd wordt, lang niet allemaal verwezenlijkt kan worden. Naar mogelijkheid en naar behoefte zal er toch wel iets van terecht komen.

**Plannen t.a.v. het centrum**

1. In nauw overleg met het hoofdbestuur zullen we trachten te komen tot een echt pedagogisch-didactisch centrum.
2. Voorlopig zijn ook wij ondergebracht in de „bondsruimte".
3. Het is de bedoeling dat wij daar regelmatig te bereiken zijn. („Regelmatig" is niet hetzelfde als „dagelijks". Denkt u maar aan „wekelijks").
4. Wat al eerder door het VLA-bestuur bekend gemaakt is wat betreft ter inzage liggende vakliteratuur en methoden, wordt ook wat ons betreft, verwerkelijkt.

**Plannen t.a.v. de school:**

1. Het vervaardigen van toetsen voor de basisschool.
2. Het vervaardigen van projecten.
3. Het vervaardigen van bijzondere lessen en lespaketten.

„Vervaardigen" wil niet zeggen dat deze projecten en leskernen door het P.D.C. ontworpen zijn. Goede ideeën van anderen worden graag overgenomen en eventueel alleen maar vermenigvuldigd.

4. Het adviseren t.a.v. nieuwe leervormen, onderwijsvormen indien hieraan behoefte bestaat.
5. Het organiseren van contactbijeenkomsten, werkbijeenkomsten voor de leerkrachten van een bepaalde school of van bepaalde klassen.

**Plannen t.a.v. de ouders:**

1. Het geven van voorlichting omtrent onderwijs en opvoeding d.m.v. de publiciteitsmedia.
2. Een bezinning op de taak van de oudercommissies.

Hoewel dit alles bij elkaar een hele lijst is, weet ik zeker dat er nog veel meer te doen valt. Heeft iemand een uitdrukkelijke wens, dat wordt hij of zij verzocht dit even op schrift te stellen en het ons toe te zenden. Voorlopig liefst via het secretariaat van de VLA, dan bent u er zeker van dat het op de juiste plaats komt.

G. Sertons •


school = skool
bel = bel
bank = banki
strafwerk =
straf werk
meneer = meneer
boek = boeki
dank = danki
les = les
pen = pen
Klaar = klaar

## *Plannen van het departement vau Onderwijs*

In onderstaand schema vindt u hetgeen men zich op het Departement voorstelt te gaan doen met het onderwijs.

Verklaring der omcirkelde cijfers en letters in het schema
ONTWERP STRUCTUUR TWEETALIGE SCHOOL BENEDENWINDSE EILANDEN N.A.

Sub-project TED:

Taalverrijking en ontwikkeling van psychische functies, in het bijzonder de cognitieve, o.a. door systematische uitbreiding van de ervaringswereld.

Sub-project 1:
Het aanleren van het Nederlands als vreemde taal aan jonge kinderen volgens een directe methode.

Sub-project 2:
Het ontwikkelen van een methode voor aanvankelijk lezen in het Papiaments.

Sub-project 3:
Het ontwikkelen van een methode voor voorbereidend en aanvankelijk rekenen in het Papiaments.

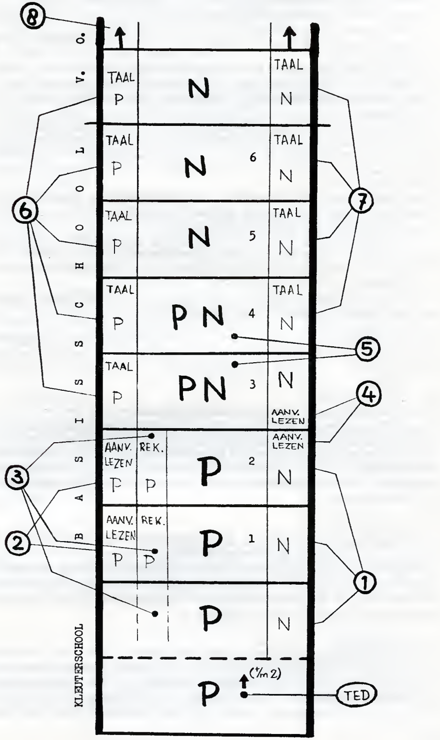
Sub-project 4:
Het ontwikkelen van een methode voor aanvankelijk lezen in het Nederlands, voortbouwend op ,1' en ,2'.

Sub-project 5:
Onderzoek naar de juiste overschakelingsmethodiek van het Papiaments naar het Nederlands.

Sub-project 6:
Het ontwikkelen van een Papiamentse taalmethode voor het basisonderwijs en de lagere vormen van het voortgezet onderwijs.

Sub-project 7:
Het ontwikkelen van een methode Nederlandse taal, voortbouwend op „Zonnig Nederlands", voor het basisonderwijs en de lagere vormen van het voortgezet onderwijs.

Sub-project 8:
Het ontwikkelen van een leergang Papiamentse taal en letterkunde voor de hogere vormen van het voortgezet onderwijs.



V. O.
BASISSCHOOL
KLEUTERSCHOOL
TAAL P
N
TAAL N
6
5
4
3
2
1
PN
AANV. LEZEN
REK.
P
(t/m 2)
TED
1
2
3
4
5
6
7
8

Men wil dus overgaan tot invoering van het Papiaments als voertaal op de kleuterschool en in de twee eerste klassen van het basisonderwijs voor kinderen die papiaments als moedertaal hebben.

Voor de kleuterschool levert dat geen problemen op, immers deze scholen worden alleen bezocht door papiamentssprekende kinderen. (Althans volgens het departement. De redactie deelt deze mening niet geheel, red.).

Het aanvankelijk lezen en rekenen zullen dus ook in het papiaments moeten geschieden, dus het probleem doet zich voor dat er een methode voor aanvankelijk lezen op basis van het papiaments moet komen.

In de derde en eventueel vierde klas zal er een overgangsperiode komen met Papiaments en Nederlands als voertaal. Na de vierde klas is de voertaal Nederlands. In de derde klas beginnen de kinderen dus het Nederlands te leren lezen, nadat zij in het Papiaments hebben leren lezen.

Vermeden moet echter worden dat Papiaments en Nederlands in derde en vierde klas tegelijk gebruikt gaan worden. Voor de wijze van overschakelen volgen nog richtlijnen.

In klas drie en verder zal het Papiaments als taal de nodige aandacht krijgen, dus er moet een Papiamentse taalmethode komen.

Vanaf de derde klas dus twee taallessen, te weten Papiaments en Nederlands.

Het aanvankelijk rekenen in het Papiaments dient in het laatste jaar van de kleuterschool te beginnen.

(Heel in het kort willen wij hier iets uitlichten uit het verdere programma van het Departement, vooral omdat het te ver zou voeren om het plan in zijn geheel op te nemen, red.).

**A. Subproject TED**

De letters TED staan voor Taal-Ervaring-Denken.

**Het TED-programma is één programma** dat begint in het eerste jaar van de kleuterschool en doorgaat tot en met de tweede klas. Gedurende deze vier jaren wordt het kind in situaties geplaatst, waarin het systematisch voor hem nieuwe ervaringen en belevingen kan opdoen, zodat het gestimuleerd wordt tot het ontwikkelen van zijn taalbezit en zijn denkfunctie.

**B. Subproject 1.**

**Het leren van het Nederlands als vreemde taal** aan Papiamentssprekende kinderen d.m.v. de directe methode.

Hiertoe zal er een onderzoek worden gedaan naar de natuurlijke Papiamentse taalschat van kinderen op de kleuterschool en de basisschool, waarna er gezocht gaat worden naar de didactisch juiste vorm om die tweede taal aan te leren.

**C. Subproject 2.**

**Het aanvankelijk lezen in de Papiamentse taal.**

De commissie die tot taak krijgt een Papiamentse methode voor aanvankelijk lezen samen te stellen zal volledig op de hoogte moeten zijn van de passieve en actieve taalschat van het kind van die leeftijd, waartoe ook hiervoor een uitgebreid onderzoek zal worden ingesteld.

**D. Subproject 3.**
**Het aanvankelijk rekenen.** De methode daarvoor zal moeten zijn gesteld in het Papiaments, terwijl rekening moet worden gehouden met de moderne inzichten over het aanvankelijk rekenen.

**E. Subproject 4.**
**Het leren lezen van het Nederlands.**
Omdat de kinderen reeds weten wat lezen is, zal dit in zeer korte tijd zijn beslag kunnen krijgen. Gesteld wordt binnen een half jaar. Ook met typisch Nederlandse klanken is het kind al vertrouwd van „horen zeggen" alleen het geschreven beeld moet nog worden aangeleerd. Leren schrijven is volkomen secundair, primair staat de taal te leren verstaan, begrijpen en gebruiken, en dat in de voor de betreffende leeftijd zo rijk mogelijke vorm.

**F. Subproject 5.**
**Overschakelen op het Nederlands.** Verwacht wordt dat deze overschakeling reeds op het eind van de derde klas voltooid zal zijn, al valt daar nog weinig van te zeggen, afhankelijk als dat is o.a. van de bereikte resultaten van de nog te ontwerpen methode voor het aanleren van het Nederlands op kleuterschool en eerste twee klassen van de basisschool.

**G. Subproject 6.**
**Het ontwerpen van een Papiamentse Taalmethode aansluitend op de eerste en tweede klas van de lagere school.** Ook hier weer ontwerpen op basis van een linguistisch onderzoek naar de natuurlijke taalschat van het kind van 4 tot 14 jaar, en aangepast aan de moderne inzichten over taaldidactiek.

**H. Subproject 7.**
**Het ontwerpen van een methode voor het leren van het Nederlands.** Basis zal zijn de methode „Zonnig Nederlands", terwijl de schrijvers daarvan nauw betrokken zullen worden bij een eventueel herschrijven of ombouwen van die methode. Evenals het vak Papiaments zal ook het vak Nederlands moeten worden uitgebouwd naar het voortgezet onderwijs, zodat er geen kloof zal ontstaan tussen basis- en voortgezet onderwijs.

**I. Subproject 8.**
**De Papiamentse taalmethode voor het voortgezet onderwijs.** Ook hier geldt het principe van de longitudinale leerstofplanning.

Voor al deze projecten moet gelden dat het ontworpen materiaal, alvorens het een meer definitief karakter gaat krijgen, gedurende tenminste 2 jaar in diverse scholen moet worden getest en geëvalueerd.

**Schets van het Plan tot Uitvoering** van de diverse projecten, welke in direct verband staan met de Invoering van het PAPIAMENTS ALS VOERTAAL bij het Onderwijzen in de kleuterschool en in klas 1 en 2 van de lagere school.
Tevens bevattend het Tijdschema Uitvoering Plan Tweetalige School Benedenwindse Eilanden der Nederlandse Antillen.

| | 1971: 1 aug. | 1972: 1 aug. | 1973: 1 aug. | 1974: 1 aug. | 1975: 1 aug. |
|---|---|---|---|---|---|
| | OPBOUWEN:<br>TED II<br>curs.Ned.I<br><br>VERBETEREN:<br>TED I | TED III<br>curs.Ned.II<br>aanv.leeen P.(I)<br>rekenen P.I<br><br>TED II EN I<br>curs.Ned.I | TED IV<br>curs.Ned.III<br>aanv.lezen/taal P.(II)<br>rekenen P.II<br>aanv.lezen N.<br>begeleiding radio/TV<br>TED III en II en I +<br>curs.Ned.II en I<br>aanv.lezen P.(I)<br>rekenen P.I | taal P.III<br>rekenen III<br>begeleiding radio/TV<br>TED IV en III en II +<br>curs.Ned. III en II en I +<br>aanv.lezen/taal P. (II) en (I)<br>rekenen P.II en I<br>aanv.lezen N. | taal P.IV<br>rekenen IV<br>begeleiding radio/TV<br>TED IV en III +<br>curs.Ned.III en II +<br>aanv.lezen/taal P. III en (II) en (I) +<br>rekenen III en II en 1 +<br>aanv.lezen N. |
| ( 4 scholen) | (1e jaar kleut[s])<br>TED I | (2e j. kleuterschool)<br>TED II<br>curs.Ned.I | (1e j. basisschool)<br>TED III<br>curs.Ned.II<br>aanv.lezen P.(I)<br>rekenen P.I | (2e j. basisschool)<br>TED IV<br>curs.Ned.III<br>aanv.lezen/taal P.(II)<br>rekenen P.II<br>aanv.lezen N. | (3e j. basisschool)<br>taal P.III<br>rekenen III |
| TWEEDE GROEP KINDEREN ( 4 scholen ) | | (1e j. kleuterschool)<br>TED I | (2e j. kleuterschool)<br>TED II<br>curs.Ned.I | (1e j. basisschool)<br>TED III<br>curs.Ned.II<br>aanv.leeen.P.(I)<br>rekenen P.I | (2e j. basisschool)<br>TED IV<br>curs.Ned.III<br>aanv.leeen/taal P.(II)<br>rekenen P.II |
| DERDE GROEP KINDEREN ( meer scholen ) | | | (1e j. kleuterschool)<br>TED I | (2e j. kleuterschool)<br>TED II<br>curs.Ned.I | (1e j. basisschool)<br>TED III<br>curs.Ned.II<br>aanv.leeen P.(I)<br>rekenen P.I |
| UITVOERING IN DEFINITIEVE VORM: VIERDE GROEP KINDEREN (alle scholen) | | | | (1e j. kleuterschool)<br>TED I – – – – – – | (2e j. kleuterschool)<br>– – – – – – – →<br>curs.Ned.I – – – – → |
| Voorbereiding v.d. leerkrachten, o.a. d.m.v. Radio/TV | | | | BEGELEIDING RADIO TV<br>– – – | – – – – – – – – → |

= Taal-Ervaring-Dankprogramma in het papiamento

= papiamento

= Nederlands

TIJDSCHEMA UITVOERING
PLAN TWEETALIGE SCHOOL
BENEDENWINDSE EILANDEN
DER NEDERL. ANTILLEN

DEPARTEMENT VAN ONDERWIJS
PED. DID. BUREAU - febr.1971

| 1976: 1 aug. | 1977: 1 aug. | 1978: 1 aug. | 1979: 1 aug. | 1980: 1 aug. |
|---|---|---|---|---|
| taal P.V<br>rekenen V<br>begeleiding radio/TV<br>TED IV +<br>cure.Ned.III +<br>taal P.IV en III en II +<br>rekenen IV en III en II +<br>aanv.lezen N.( +? ) | taal P.VI<br>rekenen VI<br>begeleiding radio/TV<br>taal P. V en IV en III +<br>rekenen V en IV en III + | ( taal P. voortgezet onderwijs)<br>begeleiding radio/TV<br>taal P.VI en V en VI +<br>rekenen VI en V en VI + | begeleiding radio/TV<br>taal P.VI en V +<br>rekenen VI en V + | begeleiding radio/T<br>taal P.VI +<br>rekenen VI + |
| (4e j. basisschool)<br>taal P.IV<br>rekenen IV | ( 5e j. basisschool )<br>taal P.V<br>rekenen V | ( 6e j. basisschool )<br>taal P.VI<br>rekenen VI | | |
| (3e j. basisschool)<br>taal P.III<br>rekenen III | ( 4e j. basisschool)<br>taal P.IV<br>rekenen IV | ( 5e j. basisschool)<br>taal P.V<br>rekenen V | ( 6e j. basisschool)<br>taal P. VI<br>rekenen VI | |
| (2e j. basisschool)<br>TED IV<br>cure.Ned.III<br>aanv.lezen/taal P.(II)<br>rekenen P.II | ( 3e j. basisschool )<br>taal P.III<br>rekenen III | (4e j. basisschool)<br>taal P.IV<br>rekenen IV | ( 5e jaar basisschool)<br>taal P.V<br>rekenen V | ( 6e jaar basischo<br>taal P.VI<br>rekenen VI |
| ( 1e j. basisschool)<br>aanv.lezen P.I<br>rekenen P.I | ( 2e j. basisschool)<br>aanv.lezen N. | ( 3e j. basisschool )<br>-taal P. | ( 4e j. basisschool ) | ( 5e j. basisschool |
| | | | | |

Uit bovenstaande schets voor de uitvoering blijkt wel dat er een flinke berg werk te verzetten zal zijn, maar met medewerking van alle erbij betrokkenen, zelfs radio en t.v., zal er zeker iets goeds tot stand gebracht worden. De redactie van Vorm zegt ook graag haar medewerking toe als daar behoefte aan bestaat om een en ander te realiseren. Namens de redactie wensen wij de heer Sprockel en zijn medewerkers veel succes bij dit grootse en belangrijke project.

J. v. S. •



## HANDENARBEID OP DE BASISSCHOOL

### Uitslag enquête Basis Onderwijs

Aantal scholen dat enquêteformulier terugzond: 29.
Deze 29 scholen hadden 287 klassen met 9438 leerlingen.
Het aantal leerkrachten met volledig rooster: 280, met gedeeltelijk rooster: 33, totaal 313.
Hiervan zijn in het bezit van de akte L.O. Handenarbeid: 25, kweekschoolaantekening: 38, studerend voor de akte l.o.: 6, studerend voor M.O.: 1.
De interesse voor een applicatiecursus was groot: 66 leerkrachten.
Op geen enkele lagere school is een vakleerkracht handenarbeid werkzaam. Wel zijn handwerkleraressen in dienst (23 van de 29 scholen).
Aantal specifieke handenarbeidlokalen: 2.
Lokalen die vrij staan en als handenarbeidlokaal gebruikt worden: 4.
Van de 287 klassen hebben 179 klassen handenarbeid op het rooster.
Lesduur varieert van 2 uur (120 minuten per week) tot 45 minuten per week per klas.
Gemiddeld wordt fl. 1,— per kind per jaar uitgetrokken. Op geen enkele school is dit bedrag voldoende, aanvullingen zijn: Pepsi-potje, zakgeld van de leerkracht, donaties en geheim! Op slechts twee scholen worden bijdragen van de ouders gevraagd.
Leerplan voor het vak: 1 school werkt volgens eigen gemaakt leerplan.
Bestellingen worden opgemaakt: 12 keer door het hoofd, 7 keer door een leerkracht, 10 keer gezamenlijk.
Vaktijdschriften: 2 scholen voor handwerken.
Beoefende technieken: boetseren 23x, vlechten 9x, papier en karton 29x, leer 1x, hout 7x, sieraden maken 2x, stempel en druktechnieken 6x, kosteloos materiaal 6x.

Uit bovenstaande uitslag blijkt dat er op handenarbeidgebied nog heel wat gedaan moet worden om dit vak tot zijn recht te laten komen bij het B.O. Heel veel scholen hebben nog geen handenarbeid op het rooster staan. Aangezien de overheid handenarbeid op meisjesscholen nieet vergoedt, wordt op deze scholen geen handenarbeid gegeven. Dit is natuurlijk heel jammer, maar begrijpelijk. En dan de leerlingenvergoeding ad één gulden!! Commentaar overbodig.

Wat ons ook opvalt bij dit onderzoek is, dat vele zesde klassen geen handenarbeidles krijgen. Waarschijnlijk heeft men het in deze klassen te druk met „opleiden". Erg! Jammer!

Als we mogen aannemen dat de hoofden bijna allemaal in de hoogste klassen staan is dit des te meer te betreuren. Hoe zou hij dit vak op zijn school kunnen stimuleren? Positiever geluid komt uit de andere hoek: 66 leerkrachten geïnteresseerd in een applicatiecursus. Voor deze leerkrachten moet zo gauw mogelijk iets gedaan worden. Laten we hopen dat deze leerkrachten na verloop van tijd hun collega-buurman zo inspireren of „jaloersmaken" met de „kunstwerken" van hun leerlingen, dat de inspectie niet één maar meerdere cursussen moet gaan organiseren.

S. Frank •